

PODSTATA A VÝZNAM ŠKODY VO VYBRANÝCH PRÁVNÝCH ODVETVIACH

FUNDAMENTALS AND IMPORTANCE OF DAMAGE IN SELECTED LEGAL SECTORS

Adriana Solčanská

Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta

ABSTRAKT

Príspevok je venovaný problematike týkajúcej sa škody s konkrétnejším zameraním sa na druhy škôd a kauzálny nexus, ako určujúci prvok pre škodu spôsobenú trestným činom. V jednotlivých častiach príspevku je pozornosť venovaná jednak všeobecnej charakteristike pojmu škoda, ako aj jednotlivým druhom škôd, teda škode na zdraví, majetkovej škode, morálnej škode a inej škode, ako aj škode spôsobenej trestným činom. Téma škody je podľa môjho názoru témou, ktorá si vyžaduje väčšiu pozornosť, aká je jej v súčasnosti venovaná, a práve z toho dôvodu vznikla snaha príspevkom poskytnúť stručný, presný a zrozumiteľný výklad na túto tému.

ABSTRACT

The paper is devoted to the issue of damage with a more specific focus on the types of damage and a causal nexus, as a determining factor for the damage caused by the offense. In various parts of the paper the attention is paid to both the general characteristics of the concept of damage, as well as different types of damage, damage to health, property damage, moral damage and other damage as well as damage caused by the offense. The topic of damage is, in my opinion, a topic that deserves more attention, than it is currently being paid, and it was therefore a contribution effort to provide a concise, accurate and understandable explanation on this topic.

ÚVOD

V adhéznom konaní, v rámci ktorého sa rozhoduje o nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom, je povinnosťou súdu v prvom rade správne definovať a určiť aká škoda a v akej výške vznikla poškodenému, a zároveň rozhodnúť o tom, či uplatnený nárok na náhradu škody sa skutočne vzťahuje na škodu spôsobenú trestným činom. Až následne po zodpovedaní uvedených otázok a splnení zákonom stanovených podmienok, môže súd rozhodovať o samotnom nároku poškodeného na náhradu škody. Súd sa nebude zaoberať nárokom na náhradu škody, ktorý si poškodený uplatnil v rámci adhézneho konania ak zistí, že škoda, náhradu ktorej si poškodený uplatňuje, nevznikla v príčinnej súvislosti s trestným činom. Práve s poukazom na tieto povinnosti trestného súdu v adhéznom konaní je nevyhnutné, vedieť aké druhy škôd môžu vzniknúť a kedy bude možné považovať škodu, za škodu spôsobenú trestným činom.

Príspevok sa bude v prvom rade venovať výkladu jednotlivých druhov škôd, ich špecifickým vlastnostiam a právnym režimom určujúcim spôsob výpočtu ich výšky a spôsobu náhrady. V príspevku tak bude rozpracovaný všeobecný výklad pojmu škoda, ako aj definícia ško-

dy na zdraví, škody na majetku, morálnej škody a inej škody. Následne v druhej časti príspevku bude pozornosť venovaná tomu čo odlišuje škodu ako takú, od škody spôsobenej trestným činom, teda kauzálnemu nexusu.

1. POJEM ŠKODA

V súčasnosti neexistuje jednotná definícia pojmu škoda, platná pre všetky právne odvetvia.

V občianskoprávnej teórii je škoda chápaná ako skutočná škoda (*damnum emergens*) a ušlý zisk (*lucrum cessans*). Pričom za skutočnú škodu sa považuje majetková ujma spočívajúca v zmenšení majetku poškodeného, ktorá predstavuje majetkové hodnoty, ktoré by bolo potrebné vynaložiť na to, aby došlo k uvedeniu veci do pôvodného stavu. Ide vlastne o úbytok na majetku poškodeného, prípadne o množstvo finančných prostriedkov potrebných na vyváženie toho, že nedošlo k uvedeniu do predošlého stavu. Ušlý zisk je na druhej strane majetková ujma spočívajúca v tom, že u poškodeného nedošlo k rozmnoženiu majetkových hodnôt, hoci to bolo možné odôvodnene očakávať s ohľadom na bežný chod veci.¹

V trestnoprávnej teórii je škoda chápaná podstatne širšie a rozumie sa ňou nie len škoda na majetku v zmysle občianskoprávnej teórie, ale aj škoda na právach a iná škoda, ktorá je v príčinnej súvislosti s trestným činom. Legálna definícia pojmu škoda, ako aj výklad otázky škody v trestnom práve, je obsiahnutá v ustanovení § 124 až 126 Trestného zákona. Zákondarca v Trestnom zákone v prvom rade určil, že na účely trestného práva sa za škodu považuje škoda na veci a škoda na právach. Škodou, ktorá je však v príčinnej súvislosti s trestným činom môže byť ujma na majetku alebo reálny úbytok na majetku, alebo na právach poškodeného, prípadne iná ujma poškodeného. Pojem škoda je na účely trestného práva rozšírený aj o ujmu na zisku, za predpokladu, že by ho mohol poškodený odôvodnene dosiahnuť, ak by nedošlo k spáchaniu trestného činu. Trestný zákon zároveň určuje výšku škody, ktorá slúži ako kritérium určujúce trestnosť skutku. Výška škody je odstupňovaná do štyroch základných úrovní, a to na škodu malú prevyšujúcu sumu 266 eur, škodu väčšiu predstavujúcu sumu desaťnásobku sumy 266 eur, značnú škodu, ako sumu prevyšujúcu sumu sto násobku 266 eur a napokon škodu veľkého rozsahu, ktorá prevyšuje päťsto násobok sumy 266 eur. Okrem legálnej definície pojmu škoda a vytvorenia štyroch kategórií škôd, Trestný zákon určuje aj pravidlá pre výpočet výšky spôsobenej škody pri niektorých konkrétnych druhoch trestných činov. Trestný zákon tak vytvoril osobitný režim škody uplatňovaný len na účely trestného práva.²

Bez ohľadu na to či vychádzame z občianskoprávneho alebo trestnoprávneho chápania pojmu škoda, je vždy tento pojem úzko spätý s pojmom poškodený. Táto úzka väzba medzi týmito dvoma pojmami vychádza z toho, že ani jeden pojem nemôže existovať bez toho druhého, čo znamená, že nikdy nevznikne škoda bez toho, aby nevznikla konkrétnemu poškodenému a ani osoba nemôže v konaní vystupovať ako poškodený ak mu nevznikla škoda.

Legálna definícia poškodeného platná pre trestné právo je obsiahnutá v § 46 Trestného poriadku, definuje poškodeného ako *osobu, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody*. V zmysle tejto definície môžeme za poškodeného považovať tak fyzickú, právnickú osobu a dokonca aj štát.

¹ TRNAVSKÝ, Matej: Spoločná zodpovednosť za náhradu škody, jej vznik a uplatnenie [elektronická verzia na stránke <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Spolocna-zodpovednost-za-nahradu-skody-jej-vznik-a-uplatnovanie-1.aspx?Template=print>].

² MINÁRIK, Š. et. al., Trestný poriadok. Stručný komentár. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o., 2010, s. 282 - 286.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že škoda môže mať rôznu povahu, v dôsledku čoho platia pre každý druh škody osobitné pravidlá, podľa ktorých sa určuje výška a závažnosť škody.

2. DRUHY ŠKODY

Škoda v zmysle trestnoprávnej teórie je škodou, ktorá vznikla poškodenému v dôsledku trestného činu a v príčinnej súvislosti s trestným činom, pre ktoré je vedené trestné stíhanie a ktorá je zároveň zásadne a objektívne vyjadriteľná v peniazoch. Ide teda o každú škodu na zdraví, majetkovú, morálnu, či inú škodu vyjadriteľnú v peniazoch. Z definície pojmu škoda v zmysle trestného práva, vyplýva základne delenie škody na štyri základné druhy.

2.1. Škoda na zdraví

Definícia škody na zdraví vychádza z legálnej definície pojmu ublíženia na zdraví obsiahnutej v § 123 odsek 2 až 4 Trestného zákona. Za ublíženie na zdraví možno považovať taký stav (ochorenie alebo poranenie), ktorý porušením normálnych telesných alebo duševných funkcií sťažuje výkon obvyklých činností, alebo má iný vplyv na obvyklý spôsob života poškodeného, a ktorý vyžaduje lekárske ošetrenie, aj keď nezanecháva trvalé následky.³ Pod škodou na zdraví sa tak rozumie ublíženie na zdraví, ako aj ťažká ujma na zdraví vymedzená v § 123 odsek 3 Trestného zákona.

V prípade, že poškodenému vznikla v dôsledku trestného činu škoda na zdraví, môže mu byť v zmysle platnej právnej úpravy nahradené jedine bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia. V tejto súvislosti využíva trestné právo právnu úpravu občianskeho práva vzťahujúcou sa na škodu na zdraví.

Podľa občianskeho práva v prípade škody na zdraví, prípadne na živote, vzniká poškodenému špecifický komplex práv, na ktorý sa vzťahuje osobitný právny režim. V dôsledku toho vzniká tak poškodenému právo na náhradu za stratu na zárobku, právo na náhradu za stratu na dôchodku, právo na jednorazové vyrovnanie, právo na náhradu účelných nákladov spojených s liečením a v prípade smrti poškodeného prechádza na pozostalých právo na náhradu primeraných nákladov pohrebu a na pozostalostnú úrazovú rentu. Všetky tieto práva poškodeného predstavujú súbor práv, ktorých účelom je nahradiť poškodenému vzniknutú majetkovú ujmu v súvislosti so škodou na zdraví.

Okrem toho má poškodený, ktorému vznikla škoda na zdraví, aj právo na zmiernenie nemajetkovej ujmy, ktoré spočíva v náhrade za vytrpené bolesti a za sťaženie spoločenského uplatnenia. V prípade náhrady nemajetkovej ujmy sa poškodenému poskytuje jednorazové odškodnenie, ktorého spôsob a rozsah je upravený samostatným právnym predpisom, zákonom č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Pri odškodnení za bolesť sa vychádza z bolesti spôsobenej poškodením zdravia, ale aj z bolesti vytrpenej poškodeným počas liečby alebo počas odstraňovania následkov spôsobenej škody na zdraví. V prípade výpočtu výšky náhrady za bolesť sa vychádza z lekárskeho posudku, v ktorom lekár určí konečné bodové ohodnotenie bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia poškodeného. Následne súd pri určovaní konečnej výšky náhrady realizuje výpočet spočívajúci v súčine bodov a hodnoty bodu stanovenej pre príslušný rok.

Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia patrí poškodenému, ak mu v dôsledku spôsobenej škody na zdraví vzniknú trvalé alebo dočasné následky, ktoré majú preukázateľne nepriaznivý dôsledok na životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných alebo

³ Trestný zákon základný komentár [elektronická verzia na stránke <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TArticles.ascx&phContent=~/Comments/RuleComments.ascx&RuleID=30279&CTypeID=1>].

spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh. Tak pri náhrade za bolesť, ako aj pri náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, platí pravidlo podľa ktorého náhrada poskytnutá poškodenému musí byť vždy primeraná.⁴

Ak poškodenému vznikne v dôsledku trestného činu škoda na zdraví má podľa súčasného právneho poriadku možnosť dosiahnuť náhradu nákladov vynaložených v súvislosti so vzniknutou škodou. Okrem toho má poškodený možnosť domáhať sa kompenzácie útrap vytrpejných počas liečby, ale aj budúcich útrap vzniknutých v dôsledku ťažkostí, ktoré bude musieť poškodený znášať vzhľadom na spôsobenú škodu na zdraví. V prípade škody na zdraví má poškodený zabezpečený nárok na náhradu tak majetkovej, ako aj nemajetkovej ujmy.

2.2. Majetková škoda

Vo všeobecnosti sa majetková škoda delí na skutočnú škodu a na ušlý zisk.

Skutočnú majetkovú škodu môžeme definovať ako ujmu objektívne vyjadriteľnú peniazmi, ktorá predstavuje reálne zmenšenie hodnoty majetku poškodeného. Môže spočívať v škode na veci, kedy sa prejavuje zmenšením majetkovej hodnoty v porovnaní so stavom pred vznikom škody a zároveň predstavuje výšku finančných prostriedkov, ktoré je potrebné vynaložiť na dosiahnutie pôvodného stavu.

Ušlý zisk je rovnako majetkovou škodou vyjadriteľnou v peniazoch, ktorý však nepredstavuje úbytok z majetku poškodeného, ale predstavuje sumu o ktorú sa za bežného chodu okolností mal majetok poškodeného zväčšiť, avšak v dôsledku škodnej udalosti sa tak nestalo.⁵

Pod majetkovú škodu sa radí aj príslušenstvo nároku v podobe úrokov z omeškania. Úrok z omeškania sa v adhéznom konaní môže priznať od okamihu, keď sa obvinený dozvedel o skutočnosti, že poškodený si uplatnil svoj nárok na náhradu škody, avšak nikdy nie od okamihu vzniku škody v dôsledku trestného činu.⁶

V prípade majetkovej škody sa tak pri určovaní škody vychádza zo všeobecnej sumy o ktorú sa majetok poškodeného zmenšil alebo o ktorú sa majetok poškodeného nezväčšil v dôsledku škodnej udalosti.

V praxi sa skutočná škoda vyčísluje preukázaním hodnoty veci alebo výšky odôvodnene využitých finančných prostriedkov potrebných na navrátenie do pôvodného stavu. Najjednoduchším spôsobom vyčíslenia skutočnej škody je doloženie účtovných dokladov týkajúcich sa predmetnej veci. Pri určovaní výšky škody je smerodajná reálna cena predmetu útoku, čo znamená suma, za ktorú sa rovnaká alebo porovnateľná vec v mieste a čase útoku predáva. Iba v prípade, že nie je možné takýmto spôsobom určiť výšku škody je potrebné ju určiť podľa výšky finančných prostriedkov, ktoré bolo potrebné vynaložiť, aby predmet útoku nadobudol pôvodný stav, prípadne ktoré boli použité na zakúpenie rovnakej alebo podobnej veci. Ak ani tento postup nie je možný, bude sa vychádzať pri určovaní výšky škody z odborného vyjadrenia prípadne potvrdenia právnickej osoby, ktorej pôsobnosť alebo predmet činnosti poskytuje dostatočnú záruku objektívneho určenia výšky škody. Krajným spôsobom určenia výšky škody je vypracovanie znaleckého posudku.⁷

V prípadoch, v ktorých bola škoda spôsobená odcudzením, zničením alebo poškodením vecí, starších a opotrebovaných, je potrebné pri určovaní výšky škody prihliadať k veku a k opotrebovaniu veci, nakoľko sa pri určovaní výšky škody musí vychádzať z ceny veci

⁴ LAZAR, J. et. al., : Občianske právo hmotné. Bratislava: IURA EDITION, 2006. s. 308-310.

⁵ LAZAR, J. et. al., : Občianske právo hmotné. Bratislava: IURA EDITION, 2006. s. 307 - 308

⁶ ČENTÉŠ, J.: Uplatnenie nároku na náhradu škody v adhéznom konaní. Justičná revue, 60, 2008, č. 12, s. 1689 – 1701.

⁷ ŠANTA, J.: Hodnota pohľadávok a výška škody v trestnom konaní. Justičná revue, 58,2006,č. 11, s. 1-1722.

v dobe jej poškodenia.⁸ Vzhľadom na skutočnosť, že veľkosť majetku je vyjadrovaná v peniazoch, nevzniká vo väčšine prípadov problém určiť výšku škody, ak bol predmetom útoku majetok alebo hmotná vec.

2.3. Morálna škoda

Morálna škoda je škoda, ktorá vzniká v dôsledku porušenia práva poškodeného na zachovanie ľudskej dôstojnosti. Najčastejším prejavom morálnej škody je psychická trauma, stres, úzkosť alebo frustrácia. Morálna škoda je ekvivalentom pojmu „nemajetkovej ujmy“ používanom v občianskom súdnom konaní. Nemajetkovou ujmom je ujma v osobnej sfére poškodeného. Náprava, v prípade morálnej škody, nesleduje cieľ navrátenia do pôvodného stavu, či poskytnutie poškodenému peňažné zadost'učinenie, ale predstavuje skôr určité spravodlivé zmiernenie následkov vzniknutej ujmy.⁹

Jedným z prípadov nemajetkovej ujmy je ujma, ktorá vzniká v dôsledku smrti poškodeného. Usmrtením blízkej osoby vzniká pozostalým nielen materiálna škoda spočívajúca vo výdavkoch vynaložených na pohreb a liečbu poškodeného, ale aj trvalé narušenie sociálnych vzťahov, ktoré vznikli medzi poškodeným a pozostalými počas ich spoločného života. V dôsledku úmrtia blízkej osoby došlo k citovej ujme, ktorá je svojou povahou nemateriálnou ujmom. V prípade, že medzi fyzickými osobami vzniknú sociálne, kultúrne alebo citové väzby v rámci ich súkromného a rodinného života, môže dôjsť v dôsledku odňatia práva na život jednému z nich k neoprávnenému zásahu do práva na súkromie druhému z nich.¹⁰

Morálna škoda často vzniká súbežne s materiálnou škodou, v dôsledku čoho je často uplatňovaná popri nárokoch na náhradu škody, ktorá má charakter materiálnej škody.¹¹ Morálna škoda vzniká najmä v dôsledku neoprávnených zásahov do osobnosti človeka, teda zásahom do jej života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ale aj do súkromia, mena a prejavov osobnej povahy.¹² V prípade zásahu do osobnosti jednotlivca vzniká jednotlivcovi právo domáhať sa morálneho zadost'učinenia, ktoré spočíva v uverejnení rozsudku, v ospravedlnení a v náhrade nemajetkovej ujmy v peniazoch, v prípadoch ak sa zdá byť náhrada materiálnej škody nepostačujúca.

Trestné právo a ani žiadne iné právne odvetvie, ktorého ustanovenia by sa dali použiť na účely adhézneho konania, nešpecifikujú kritéria slúžiace na určenie výšky a opodstatnenosti uplatneného nároku na morálne zadost'učinenie, či na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Za účelom zvýšenia právnej istoty poškodeného by sa mal v súvislosti s problematickým určovaním výšky náhrady morálnej ujmy, vytvoriť určitý hodnotiaci systém, z ktorého by súd vychádzal pri rozhodovaní o výške nároku poškodeného na náhradu morálnej škody. Systém by určoval približnú výšku náhrady za vzniknutú morálnu ujmu a vychádzal by zo závažnosti zásahu do osobnosti poškodeného. Pre trestný súd by však nebol striktné záväzný, ale minimálne smerodajný.

⁸ R III/1967 s. 31.

⁹ Právo na náhradu škody Vydanie: PRO BONO 11/2010 [elektronická verzia na stránke <http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/2010/11/2911-pravo-na-nahradu-skody>]

¹⁰ KERECMAN, P.: O náhrade imateriálnej ujmy spôsobenej pozostalým usmrtením blízkej osoby podľa ustanovení o ochrane osobnosti. Justičná revue, 53, 2001, č. 2, s. 162 – 182.

¹¹ KERECMAN, P.: Právo na primerané zadost'učinenie a náhradu nemajetkovej ujmy v slovenskom právnom poriadku (2. časť - dokončenie). Justičná revue, 58, 2006, č. 10, s. 1431 – 1445.

¹² §11 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

2.4. Iná škoda

Iná škoda predstavuje škodu, ktorá vznikla poškodenému v dôsledku protiprávneho konania škodcu, avšak nie je možné ju subsumovať pod žiadny z vyššie vymedzených druhov škôd. Môže ísť buď o škodu na zdraví, ktorá nedosahuje intenzitu ublíženia na zdraví, alebo o ujmu na iných právach a slobodách poškodeného. Takýmito inými právami sú napríklad práva poškodeného patriace do oblasti práva duševného vlastníctva, prípadne práva vyplývajúce zo zmlúv.

Na základe vyššie uvedeného je tak zrejmé, že doplnenie výpočtu druhov škody slovným spojením iná škoda zabezpečilo zákonodarcovi pokryť všetky druhy škôd, ktoré by v budúcnosti mohli vzniknúť a neboli by subsumovateľné pod základne druhy škôd.

3. ŠKODA SPÔSOBENÁ TRESTNÝM ČINOM

Škoda, ako základný pojmový znak poškodeného v trestnom konaní musí okrem všeobecných znakov škody, spĺňať aj znaky špecifické pre trestné konanie. Vznik škody, samej o sebe, ešte nezakladá vznik práva poškodeného na náhradu škody v zmysle trestného práva.

Trestný zákon v § 124 až § 126 definuje, že škodou sa rozumie ujma na majetku alebo reálny úbytok na majetku alebo na právach poškodeného alebo jeho iná ujma, ktorá je v príčinnej súvislosti s trestným činom, bez ohľadu na to, či ide o škodu na veci alebo na právach. Škodou sa na účely tohto zákona rozumie aj získanie prospechu v príčinnej súvislosti s trestným činom. Škodou sa rozumie aj ujma na zisku, na ktorý by poškodený inak vzhľadom na okolnosti a svoje osobné pomery mal nárok alebo ktorý by mohol odôvodnene dosiahnuť.¹³ Táto škoda je špecifická tým, že okrem všeobecnej charakteristiky jej povahy, ktorej je venovaná časť príspevku nazvaná druhy škôd, musí spĺňať podmienku, že ide o škodu, ktorá je v príčinnej súvislosti s trestným činom. To znamená, že škoda spôsobená trestným činom musí mať charakter škody, ktorá je v príčinnej súvislosti s trestným činom a v dôsledku toho sa môže poškodený domáhať jej náhrady v rámci adhézneho konania. Príčinná súvislosť (kauzálny nexus) znamená, že na to, aby sme o ujme mohli konštatovať, že ide o škodu spôsobenú trestným činom je potrebné, aby medzi príčinou a následkom, teda medzi trestným činom a vzniknutou škodou, existoval kauzálny nexus. Musí tak existovať proces vnútorného prepojenia konania s následkom, ktorý sa prejavuje v tom, že škoda, ako následok trestného činu by nenastala, ak by nedošlo k spáchaniu trestného činu.¹⁴

Od škôd spôsobených trestným činom treba odlišovať škody, ktoré vzniknú v rámci skutkového deja, ale nie sú v príčinnej súvislosti s trestným činom. Rozdiel, ktorý odlišuje tieto škody od seba spočíva v tom, že pri škode vzniknutej v rámci skutkového deja trestného činu a spáchaným trestným činom neexistuje vnútorný vzťah podmieneného prepojenia príčiny a následku. Z toho dôvodu nie každá škoda, ktorá vznikla v súvislosti s trestným činom je škodou spôsobenou trestným činom, zakladajúcou právo poškodeného na náhradu škody v adhéznom konaní. Preto nie je možné považovať za škodu spôsobenú trestným činom, škodu spôsobenú iným činom, pre ktorý páchatel' nie je trestne stíhaný, aj keby mala súvis so skutkom, pre ktorý je vedené trestné stíhanie.

Príkladom škody, ktorá síce vznikla popri skutkovom deji trestného činu, ale nie je škodou spôsobenou trestným činom, je napríklad situácia keď škodu utrpí osoba, ktorá v dobrej viere kúpila od páchatel'a trestného činu krádeže vec, ktorú nadobudol pri trestnom čine krádeže a ktorá bola vrátená bez náhrady majiteľovi tejto veci. V tomto prípade je v zmysle trestného práva poškodeným majiteľ' odcudzenej veci. Kupujúci by mohol byť poškodeným len

¹³ § 124 odsek 1, odsek 2 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon.

¹⁴ MAŠLANIOVÁ, D. et al. Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011.s. 74-75.

v prípade ak by bol páchatel' trestného činu krádeže zároveň trestne stíhaný pre trestný čin podvodu, ktorého sa dopustil vo vzťahu ku kupujúcemu tým, že využil omyl kupujúceho spočívajúci v tom, že kupujúci bol v domnení, že vec patrí predávajúcemu a tým sa na jeho úkor obohatil. Kupujúci si však môže svoj nárok voči páchatel'ovi trestného činu krádeže nárokovat' v rámci občianskoprávneho konania, z titulu bezdôvodného obohatenia, nemôže sa však domáhať nároku na náhradu škody v rámci adhézneho konania.

Rovnako nie je možné považovať za škodu spôsobenú trestným činom, náklady poškodeného účelne vynaložené na uplatnenie nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom, vrátane nákladov vynaložených na zvoleného splnomocnenca. O povinnosti odsúdeného nahradiť poškodenému trovy konania účelne vynaložené na uplatnenie nároku na náhradu škody sa rozhoduje samostatným procesným rozhodnutím predsedom senátu prvostupňového súdu po právoplatnom skončení trestného konania. Naproti tomu je nutné považovať za škodu spôsobenú trestným činom vlastné príslušenstvo k nároku na náhradu škody, teda úroky z omeškania.¹⁵

Na posúdenie toho či je škoda spôsobená trestným činom alebo nie, je rozhodujúce zistenie existencie príčinnej súvislosti medzi vzniknutou škodou a spáchaným trestným činom. Len v prípade, že sa na základe dokazovania preukáže toto vnútorné prepojenie, teda vzťah vzniku škody podmienený spáchaním trestného činu, je možné konštatovať, že škoda bola spôsobená trestným činom, a je škodou právne relevantnou pre adhézne konanie. Existencia príčinnej súvislosti sa tak musí skúmať medzi skutkom, ktorý je uvedený v obžalobe, bez ohľadu na právne posúdenie tohto skutku, a škodou, náhrady ktorej sa domáha poškodený v trestnom konaní.

4. VÝZNAM ŠKODY V TRESTNOM PRÁVE

V súvislosti s témou škody v zmysle trestného práva je potrebné sa venovať aj problematike významu škody v trestnom práve. Skutočnosť, že v dôsledku trestného činu bola poškodenému spôsobená škoda, náhradu ktorej si môže poškodený v prípade jej uplatnenia a preukázania nárokovat' v rámci adhézneho konania, je len jednou stránkou škody v zmysle trestného práva. Škoda má okrem toho aj určujúci význam pre samotnú trestnosť skutku a jeho právnu kvalifikáciu.

Vo vzťahu k trestnosti skutku má škoda význam v zmysle tzv. materiálneho korektívu pri prečinoch. Materiálny korektív je podmienkou na to, aby mohli byť určité konania právne kvalifikované ako prečiny. Iba v prípade, ak určitý skutok svojím spôsobom vykonania, následkom, okolnosťami za ktorých bol spáchaný a vzhľadom na mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a, prekračuje svojou závažnosťou hranicu nepatrnosti, môže byť tento skutok trestný teda právne kvalifikovaný ako trestný čin. To znamená, že nepatrná závažnosť skutku nezakladá trestnú zodpovednosť.

Jedným z určujúcich kritérií závažnosti činu je následok činu, teda skutočnosť či týmto činom bol spôsobený ohrozovací alebo poruchový následok, a či vznikla škoda, ktorá sa dá odstrániť alebo nahradiť.¹⁶ Vznik škody spôsobenej trestným činom a jej výška je jedným z kritérií určujúcich trestnosť skutku a zároveň v mnohých prípadoch aj znakom skutkovej podstaty trestného činu. Zákonodarca priamo v Trestnom zákone vymedzil hranicu medzi trestným činom a priestupkom, keď ustanovil v § 125 odsek 1 Trestného zákona, že malou škodou sa rozumie škoda prevyšujúca 266,- eur. Zároveň pojem malá škoda obsiahol do viacerých skutkových podstát v osobitnej časti Trestného zákona, ako znak skutkovej podstaty

¹⁵ R II/1962 (s. 28 až 31).

¹⁶ MAŠLANIOVÁ, D. et al. Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011.s. 57 - 58.

trestného činu, bez naplnenia ktorého nepôjde o čin zakladajúci trestnú zodpovednosť. Malá škoda je tak znakom základnej skutkovej podstaty prečinu krádeže podľa § 212 odsek 1 Trestného zákona, sprenevery podľa § 213 odsek 1 Trestného zákona, neoprávnené užívanie cudzej veci § 215 odsek 1 Trestného zákona, podvodu § 221 odsek 1 Trestného zákona, úverového podvodu § 222 odsek 1 Trestného zákona, poisťovacieho podvodu § 223 odsek 1 Trestného zákona, atď.

Výška škody je v rámci Trestného zákona zároveň využívaná aj ako skutočnosť odôvodňujúca použitie kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu, a tak i uloženie prísnejšieho trestu páchatelovi trestného činu. V súvislosti s kvalifikovanými skutkovými podstatami hovoríme najčastejšie už nie o malej škode, ale o škode väčšej, značnej a o škode veľkého rozsahu, spôsobenie ktorých sa posudzuje ako okolnosť odôvodňujúca prísnejší postih.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že škoda v zmysle trestného práva má dva základné významy. Jednak vznik škody v dôsledku trestného činu je základom adhézneho konania podstatou ktorého je rozhodnutie o nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom. Na druhej strane škoda, ako následok činu, často podmieňuje závažnosť činu, ktorá zakladá buď samotnú trestnosť činu alebo jeho právnu kvalifikáciu.

ZÁVER

Na účely praxe, teda na účely správneho postupu súdu pri rozhodovaní o nároku poškodeného na náhradu škody v adhéznom konaní je dôležité vedieť správne definovať o akú škodu ide a či škoda vzniknutá poškodenému má charakter škody spôsobenej trestným činom. Keďže trestné právo v rámci adhézneho konania často využíva právnu úpravu občianskeho práva hmotného vzťahujúceho sa na problematiku škody, je nevyhnutné, aby sudcovia pôsobiaci v rámci trestného súdnictva vedeli ako občianske právo hmotné chápe pojem škoda, ako delí škody a aký spôsob náhrady škody prichádza do úvahy. Tieto vedomosti z oblasti občianskeho práva musia byť následne správne a primerane aplikované v adhéznom konaní. Výraznejšie vzdelávanie v oblasti škody by tak prispelo k správnejšiemu a spravodlivejšiemu rozhodovaniu o nároku na náhradu škody poškodeného.

Príspevok sa snažil poskytnúť jasný, presný a stručný prehľad toho aké druhy škody prichádzajú do úvahy, so špecifikami škody v prípade trestného práva, a kedy je možné tieto škody považovať za škody spôsobené trestným činom pre účely adhézneho konania. Príspevkom bolo jednoznačne preukázané, že okrem správneho určenia druhu a výšky škody, je potrebné venovať náležitú pozornosť kauzálnemu nexusu, pretože práve ten je určujúcim prvkom škody spôsobenej trestným činom, uplatniteľnej v adhéznom konaní. Následne bolo príspevkom v krátkosti upozornené na skutočnosť, že síce je škoda spôsobená trestným činom základom adhézneho konania, nie je to jej jediným významom v trestnom práve. Škoda ako taká je významným znakom trestného činu, na ktorý sa prihliada tak pri samotnom posudzovaní trestnosti skutku, pri jeho právnej kvalifikácii, pri potrestaní jeho páchatel'a, ako aj v adhéznom konaní.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

škoda, škoda na zdraví, majetková škoda, morálna škoda, iná škoda, škoda spôsobená trestným činom, poškodený, kauzálny nexus.

KEY WORDS

damage, injury, property damage, moral damage, other damage, damage caused by the offense, the victim, a causal nexus.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BURDA, E. – GAŇA, S. – TOBIÁŠOVÁ, L.: Odškodňovanie osôb poškodených násilnými trestnými činmi. *Justičná revue*, 59, 2007, č. 4, s. 503 – 526.
2. ČENTÉŠ, J.: Uplatnenie nároku na náhradu škody v adhéznom konaní. *Justičná revue*, 60, 2008, č. 12, s. 1689 – 1701.
3. IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo procesné*. - 1.vyd. - Bratislava : IuraEdition, 2006. s. 993 s. - (Edícia učebnice). - ISBN 80-8078-101-X. - Signatúra B04-16 (1011).
4. JELÍNEK J., GRÍVNA T., a kol.. *Poškodený a obeť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, ISBN 978-80-8757-639-7, 256 s.
5. KERECMAN, P.: O náhrade imateriálnej ujmy spôsobenej pozostalým usmrtením blízkej osoby podľa ustanovení o ochrane osobnosti. *Justičná revue*, 53, 2001, č. 2, s. 162 – 182.
6. KERECMAN, P.: Právo na primerané zadost'učinenie a náhradu nemajetkovej ujmy v slovenskom právnom poriadku (2. časť - dokončenie). *Justičná revue*, 58, 2006, č. 10, s. 1431 – 1445.
7. LAZAR, J. et. al., *Občianske právo hmotné*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. ISBN 80-8078-084-6, 598 s.
8. MAŠLANIOVÁ, D. et al. 2011. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 496 s. ISBN 978-80-7380-338-4.
9. MINÁRIK, Š. et. al., *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o., 2010, ISBN 978-80-8078-369-3, 1392 s.
10. ŠIMOVICEK, Ivan et. al., *Trestné právo procesné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, ISBN 9788073803247, 480 s.
11. PRSVDÍKOVÁ BUČKOVÁ, E.: Uplatnenie procesných práv poškodeného v trestnom konaní pred súdom; *Justičná revue*, 64, 2012, č. 1, s. 98 – 103.
12. ŠANTA, J.: Hodnota pohľadávok a výška škody v trestnom konaní. *Justičná revue*, 58, 2006, č. 11, s. 1-1722.
13. zákona č. 301/2005 Z.z. *Trestný poriadok v znení neskorších predpisov*.
14. zákona č. 300/2005 Z.z. *Trestný zákon v znení neskorších predpisov*.
15. zákona č. 40/1964 Zb. *Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov*.
16. zákona č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov.
17. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 6 Cdo 146/2011 zo dňa 03.10.2011.
18. R III/1967.
19. R II/1962.
20. Právo na náhradu škody Vydanie: PRO BONO 11/2010 [elektronická verzia na stránke <http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/2010/11/2911-pravo-na-nahradu-skody>].
21. *Trestný zákon základný komentár* [elektronická verzia na stránke <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TArticles.ascx&phContent=~/Comments/RuleComments.ascx&RuleID=30279&CTypeID=1>].
22. Trnavský, Matej: Spoločná zodpovednosť za náhradu škody, jej vznik a uplatnenie [elektronická verzia na stránke <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Spolocna-zodpovednost-za-nahradu-skody-jej-vznik-a-uplatnovanie-1.aspx?Template=print>].

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA**Mgr. Adriana Solčanská**

Externá doktorandka Trnavskej univerzity v Trnave, Hornopotočná 23, Trnava
Vyššia súdna úradníčka Okresného súdu Nitra

tel. č. 0902 433 532

E-mail: adriana.solcanska@gmail.com